

התפתחות והתאוששות המסחר במשבר בעיר

דלית הראל*, סיגל קפלן, גלעד רוזן

המחלקה לגיאוגרפיה, האוניברסיטה העברית

*מחברת המאמר

המחקר הנוכחי מציע לבחון את הכלים, התהליכים וההזדמנויות של המסחר הקמעונאי בעיר, בהינתן משבר הקורונה המתמשך כהדגמה למשבר כלכלי גלובלי הפוקד את פעילות המסחר בעיר. שאלות המחקר המרכזיות המוצעות בוחנות באילו כלים נוקטות עיריות על מנת לאפשר למסחר הקמעונאי להתקיים בעת משבר עולמי? ובאילו כלים ואסטרטגיות התמודדות נוקטות חנויות רחוב בעת משבר עולמי? מחקרים קודמים שעסקו בנושא מסחר בערים לא הבחינו בין כלי התמודדותן של עיריות וחנויות רחוב לפעול במשבר, אלא חקרו את השפעות המסחר המקוון על המסחר המסורתי. במחקר אבחן כיצד תפקודן של עיריות וחנויות רחוב במשבר הביא למציאת פתרונות שונים. אבחן האם הפתרונות סייעו לתהליך שימור המסחר ולשמירת האטרקטיביות של העיר.

משבר הקורונה שינה ברבדים רבים את חיינו, את הדרכים בהן אנו עובדים, לומדים וצורכים מוצרים, חוויות ומקומות. משבר הקורונה כמשבר עולמי שינה סדרי עולם כאשר בראש ובראשונה האט את התנועה המהירה במרחב של אנשים, סחורות, מוצרים ורעיונות. מגבלות תנועה שינו את דחיפות ומאפייני האינטראקציות האנושיות (חברתיות, כלכליות ותרבותיות) ומשנות מן היסוד את האופן שבו תושבים, חנויות, עסקים, רשויות מקומיות ומדינות פועלים.

כדי לבחון את התפיסות וכלי ההתמודדות של העיריות במשבר, איעזר במודלים התנהגותיים לבחינת יעילות התגובה לאיום ופחד ואת 'מודל המדרגות' הכולל חמישה שלבים לשינוי דפוסי פעילות במשבר: הקשבה פעילה, אמפטיה, יחסי אמון, השפעה ושינוי התנהגות. בכוונתי להשתמש במודלים אלה על מנת לבחון את התנהגותן והתמודדותן של ערים וחנויות בישראל עם המשבר בזירת המסחר.

לבחינת כלי ההתמודדות של העיריות בתחום המסחר במשבר פרק א' של המחקר, יעשה שימוש בגישה האיכותנית ויסתמך על קיום ראיונות עומק עם מקבלי החלטות בתחום המסחר, יכלול 40 ראיונות עומק עם בעלי תפקידים בתחום המסחר ב-14 ערים עם צפיפות מסחר גבוהה למ"ר למשק בית. לבחינת כלי התמודדותן של חנויות רחוב והכלים שנקטו במשבר, פרק ב' יעשה מחקר כמותי ($n=200$) באמצעות סקר סגור חצי מובנה למנהלי חנויות רחוב. הסקר יתקיים ברחובות מרכזיים 100 חנויות, ובחנויות ברחוב שכונתי.

תרומת המחקר תבחן את מנעד דרכי ההתערבות והתמיכה בחנויות שנקטו ערים על-מנת לאפשר למסחר הקמעונאי להמשיך ולהתקיים במשבר. המחקר יסייע לבחון כיצד ניתן למנף את היתרונות העירוניים הקלאסיים (יתרון לגודל, מגוון חנויות ומוצרים, כוח קניה, אינטראקציה חברתית, חוויה עירונית) שהיו לחיסרון במשבר הקורונה, והפכו לנכס.

לאור המשכיות משבר הקורונה, וכניסתנו לעידן של ניידות גדלה של אנשים בהם מקומות והשפעת אירועים בקצה אחד של העולם על המערכת כולה, יש צורך ללמוד מלקחי ההווה (מדרכי התמודדות מוצלחות ופחות מוצלחות). מצבי משבר צפויים להתגבר בשנים הקרובות ולנבוע ממקורות שונים, למשל שינויי אקלים, משברי בריאות, משברים כלכליים ומלחמות. מחקר זה עשוי לתת ארגז כלים

לעיריות ולחנויות באשר לדרכי ההתמודדות של המסחר ברמה המקומית (הרמה העירונית). עם אתגרים אלו, להבין את דרגות החופש המצויות בידי השלטון המקומי, ואת היכולת של ערים להגדיל את חוסן וללמוד מאירוע לאירוע - המסחר כמנוף לפיתוח עירוני.